

Fratelli Tutti: els valors republicans de germanor i solidaritat per bastir el diàleg

Dm, 18/05/2021 per Catalunya Religió

(Omar Noumri i Oriol Junqueras -CR) En llengua àrab, el terme ‘bàsmala’ fa referència a la fórmula que encapçala totes les sures de l’Alcorà (llevat de la novena) i que diu així: “En nom de Déu (*Bi-ismi-lahi*), el clement (*Rahmani*), el misericordiós (*Rahim*)”. Els cristians àrabs fan servir la mateixa fórmula de la ‘bàsmala’, per referir-se a la invocació “en el nom del Pare (*Bi-ismi-l-ab*) i del Fill (*wa al-ibn*) i de l’Esperit Sant (*wa ruh al-quds*)”, que inicia l’eucaristia. També en àrab, ‘umma’ designa, dins de l’islam, la comunitat dels creients, més enllà de la seva nacionalitat, dels seus lligams familiars i del poder polític que els governi. Antigament, els grecs feien servir el mot ‘ecclesia’ per referir-se a l’assemblea del poble, que, al cap i a la fi, va representar una de les primeres formes democràtiques de la història. Aquest terme, que en català tenim adaptat com a ‘església’, serveix per designar el conjunt de tots els fidels cristians, és a dir, de tota la comunitat cristiana, comunitat de germans i fidels. En italià, la paraula *comuna* pot fer referència a tres realitats: la comunitat de persones com a tal, la divisió administrativa (municipi) i, també, el cos de govern d’una ciutat (ajuntament). La *comuna* italiana és, per tant, l’expressió política de la comunitat. I, possiblement, un dels conceptes més recurrents de la llengua àrab i de la comunicació en tots els països que la tenen com a llengua pròpia és el que expressa la paraula germà (*akhi*).

Doncs bé, és sobre la base d’aquest concepte que s’edifica la principal pedra, el fonament essencial sobre el qual es construeix l’encíclica [Fratelli Tutti del papa Francesc](#), un escrit que neix estimulat pel diàleg que el papa havia mantingut amb el **Gran Imam Ahmad AlTayeb**. D’alguna manera, significativament, inicia el text amb l’exemple de la vida del sant de qui escollí el seu nom (**sant Francesc d’Assís**) com a pontífex, per posar de manifest un primer gest d’amor fraternal, interreligiós, fins i tot entre dos mons aparentment molt diferents (Orient i Occident) i, a primer cop d’ull, antagònics. Però al llarg de l’encíclica, Francesc va,

a poc a poc, induint el lector a comprendre que formem part d'un tot, d'un món global en el qual tots i totes tenim el deure, encara pendent, d'entendre'ns, convida i construir conjuntament de forma inclusiva com a iguals[1], respectant-nos des de les diferències individuals, però no individualistes. En aquesta crítica oberta, en aquesta mena d'estat de la qüestió que planteja ell, ens parla de com "la societat cada cop més globalitzada ens fa més propers, però no més germans[2]", cosa que ens porta a reflexionar profundament sobre la comunicació i el diàleg en aquest món d'aquesta segona dècada del segle XXI: un món tecnològicament molt avançat però, al mateix temps, generador d'una manca de comunicació immensa.

La germanor és la base del discurs sobre el qual Francesc encoratja a construir aquest món harmoniós en el qual aconseguiríem assolir possiblement el repte més gran que tenim com a humanitat: la pròpia subsistència sostenible global. Un dels pilars en els quals es fonamenta aquesta base sòlida és la comunicació. Però, com es trasllada això en el terreny de les necessitats de la ciutadania? Com es trasllada això en el camp de la política, que és, al cap i a la fi, la representació de la voluntat ciutadana a tots nivells? Segons el que es desprèn de les reflexions del papa, amb l'actual model comunicatiu "la política ja no és una discussió sana sobre projectes a llarg termini per al desenvolupament de tots i del bé comú[3]", i això explicaria, en certa manera, l'actual manera de fer política, una mena de refregit comunicatiu en el qual hi ha debats, sí, però que poc sovint contenen un diàleg, perquè es concentren en el soroll i en la confrontació amb l'objectiu i l'afany principal de cercar *likes* a les xarxes.

En aquest context de manca de diàleg sòlid, però amb una preeminent cultura individualista barrejada amb els nous escenaris d'interacció comunicativa, és on es fomenta una *infoxicació*[4] deliberada de la ciutadania. I d'aquí podem deduir que sorgeix l'escenari propici del que ell anomena "nacionalisme exclouent", molt present, per exemple, en les ultradretes emergents. Sense anar gaire lluny, trobem el cas de Vox, que, si bé s'erigeix com a "representant de l'ultracatolicisme", no posa cap impediment al discurs de l'odi i la xenofòbia, que es podrien considerar del tot contraris als valors cristians que promulga el mateix papa Francesc. Davant d'això, la solució (present, també, en tots els dogmes de fe o creences filosòfiques), és fer-hi front amb més germanor global.

Així, doncs, certament, hem d'apreciar, buscar i cultivar la riquesa del diàleg –especialment en política–, perquè és aquesta riquesa l'única que és capaç d'engegar el motor del progrés de la societat a tots nivells. Dialogar és, també, tenir la capacitat d'escoltar els altres, per molt antagòniques que siguin les posicions, tenint sempre present quines són les línies vermelles: el respecte mutu i el respecte als drets humans. A aquesta fórmula, ens aconsella el papa Francesc, cal sumar-hi dos factors: la perseverança, molt lligada a la paciència[5], juntament amb la recerca de la llibertat individual, lligada al cultiu de la saviesa. Només així podrem construir aquesta "societat fraterna" que ell ens proposa. No podem obviar com aquests conceptes encaixen, de manera sorprenent, amb el model republicà, i amb el que entenem per "governança republicana": un procés d'empoderament de la ciutadania, en tots sentits, que ens permeti assolir aquests nivells de llibertat individual (no pas individualista), esperit crític i, en definitiva, la construcció d'una societat inclusiva, i que intenti respectar les diversitats de progrés al voltant d'aquest amor fraternal.

En aquest mateix sentit, el text no deixa en cap moment d'insistir reiteradament en el foment del bé comú entre la humanitat. De fet, aborda alguns dels obstacles

amb els quals ensopeguem en el camí del bé comú global, com el fet de tenir una consciència cada cop més individualista. I quina és, segons ell, la via per trencar aquest individualisme? És, sens dubte, la germanor, concepte que ell desgrana de manera minuciosa al llarg de tota l'encíclica. La manca d'aquesta germanor és el viu reflex de l'individualisme, que explica així: "En la societat globalitzada, existeix un estil elegant de mirar cap a una altra banda". Aquest fet ens desvia, com a conseqüència, del que hauria de ser clau en les nostres actuacions diàries, que és posar el col·lectiu al centre -des d'una perspectiva d'empoderament de la pròpia ciutadania-, sent conscients, però, que alguns continuaran pensant en la política i en l'economia en benefici dels seus jocs de poder.

Tal com hem explicat anteriorment, va ser en l'antiga Grècia que l'embrió de la democràcia prenia forma gràcies a l'assemblea, la reunió dels ciutadans. **Pèricles**, orador i polític atenenc, ja al segle V aC feia un pas més enllà i explicava la necessitat de "dotar-se d'un sistema polític que protegeixi els individus dels abusos de l'Estat i que protegeixi a l'Estat dels egoïsmes". Són precisament aquests egoïsmes els que el papa Francesc convida a contrarestar, i per això el seu consell continua sent el mateix: posar-nos al servei del bé comú i alimentar-lo.

És molt paradigmàtic observar, també, com el papa assenyala, per exemple, el racisme com a possible causa de la manca de germanor global. Això ens dona pistes per detectar i fer front a l'extrema dreta, present en l'esfera política com a reflex de la incidència que el seu discurs arrebega, també, en altres esferes; la lluita contra aquesta xacra forma part del conjunt de valors republicans des de temps ençà. En certa manera, tota l'encíclica és com una oda a aquest republicanisme que defensem a tots nivells institucionals, però sense anomenar-lo explícitament com a tal. Ens parla, a més, d'abordar les desigualtats de gènere, d'origen, de discapacitats... fites d'inclusió que caldria assolir si desitgem la veritable pau i justícia social.

El papa Francesc esmenta, en la seva encíclica, tres valors universals, que, com sabem, ens resulten encara vàlids perquè han estat i són presents en totes les èpoques presents i pretèrites i, al seu torn, prenen forma de valors republicans bàsics: la igualtat, la llibertat i la fraternitat. Reprenem, ara, el concepte de la fraternitat com a expressió d'altres construccions culturals, no necessàriament religioses, i que han arribat amb èxit fins als nostres temps gràcies a la tradició històrica. En aquest cas, la fraternitat forma part del lema nascut de la Revolució francesa, però també pot esdevenir el reflex de moltes expressions de solidaritat universal. En considerar-nos persones lliures i iguals, el principi de la fraternitat implica cuidar-nos per arribar a un mateix objectiu. És sota el paraigua del respecte a la diversitat (cultural, religiosa, ètnica, sexual, de gènere, funcional...), que s'hauria d'assolir i poder mantenir el dret bàsic de viure amb dignitat i el dret a desenvolupar-se integralment. El papa apel·la, en aquest punt, a aquest principi de la igualtat de drets de les persones i, fins i tot, al fet que la igualtat d'oportunitats ha de ser prioritari al dret a la propietat privada^[6], una idea que moltes persones associarien al pensament socialista o marxista: siguin on siguin, vinguin d'on vinguin, siguin com siguin. Tot això, segons el papa Francesc, és "inabastable" si no situem les persones, en el seu conjunt, al centre, i el bé comú, com a objectiu final. I per això ens cal més i millor participació social i ciutadana o, dit d'una altra manera, més democràcia.

Avui dia, i en el món de la política encara més, es tendeix a l'intercanvi immediat d'opinions a les xarxes socials, que, segons el papa Francesc s'acostuma a

confondre amb el terme 'diàleg'. Malauradament, el diàleg no acostuma a ser notícia o, com a mínim, no amb la mateixa intensitat i vehemència que els conflictes. Per desgràcia, tant el debat com l'hàbit de desqualificar ràpidament l'adversari són freqüentment grapejats per determinats interessos que tenen més poder. Com a republicans, hem insistit i insistim profundament a abandonar aquest model de fer política. Encara que, sovint, ens vulguin abocar, per diverses vies, a romandre en la vella política, sempre ens n'hem abstingut perquè és contrària als nostres principis. Estem d'acord que les diferències són creatives, creen tensió i és en la resolució d'una tensió on resideix el progrés de la humanitat. Per tant, persistim en aquesta defensa aferrissada del diàleg –tan present en el nostre discurs i, alhora, en aquesta encíclica–, malgrat la repressió, malgrat els esforços d'alguns sectors d'interessos majoritàriament personals de tota mena, per fer-nos desviar de la nostra manera de fer. La imposició de la llei i dels projectes polítics sense un debat col·lectiu previ fa que una part de la ciutadania les entengui com a imposicions arbitràries i com a obstacles que s'han d'evitar, superar i canviar. Perquè d'aquesta defensa sincera del diàleg d'igual a igual en neixen els consensos, elements clau per a l'assoliment de la pau, la llibertat i la justícia social.

*Omar Noumri Coca és alcalde de Castelló de Farfanya (la Noguera)
Oriol Junqueras i Vies és president d'Esquerra Republicana de Catalunya*

[1] Papa Francesc. (3 octubre 2020). Carta Encíclica, *Fratelli Tutti*, pàg. 5.

[2] Papa Francesc. (3 octubre 2020). Carta Encíclica, *Fratelli Tutti*, pàg. 7.

[3] Papa Francesc. (3 octubre 2020). Carta Encíclica, *Fratelli Tutti*, pàg. 8.

[4] Terme adaptat de l'anglès *overload*. Font: Cornella, A. (2001). *Cómo sobrevivir a la infoxicación*.

[5] En àrab *Sabr*, és considerada un dels pilars del concepte de fe a l'islam, al costat de la gratitud.

[6] Papa Francesc. (3 octubre 2020). Carta Encíclica, *Fratelli Tutti*, pàg. 51.